

EDREMİT YÖRESİNDE EKOTURİZME YÖNELİK BİR TALEP ARAŞTIRMASI

Öğr. Gör. Dr. Aydın ÇEVİRGEN*

ÖZET

Ekoturizm genel olarak doğal alanlara, yaban hayatına ve geleneksel kültürlerle yönelik küçük ölçekli turizm hareketlerini kapsamaktadır. Ekoturizmin ve ekoturistin standart bir tanımı bulunmamaktadır. Bu kavramlar konusundaki tartışmalar devam etmektedir. Bununla birlikte kullanılan tanımlardan çok ekoturizmi destekleyen ilkelerin uygulanması daha önemlidir.

Ekoturizmin ilkeleri ve standartları konusunda dünya çapında bir uzlaşma sağlamak ve bunları yaygınlaştırmak için büyük çaba gösterilmektedir. Ekoturizmin küresel öneminin tanınması için Birleşmiş Milletler 2002 yılını " Uluslararası Ekoturizm Yılı " olarak ilan etmiştir.

Ekoturistlerin özellikleri, tercihleri ve motivasyonlarına yönelik çok az sayıda pazar araştırmaları vardır. Çalışmaların çoğu geleneksel turistlerin özelliklerine odaklanmışken, çok azı ekoturistlerin özelliklerini belirlemeye çalışmaktadır. Bu çalışmanın amacı, ekoturizm aktivitelerine katılan turistlerin tercihleri, motivasyonları ve demografik özelliklerini belirlemek ve Edremit yöresinde ekoturizmin nasıl geliştirilebileceği konusunda katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler : Ekoturizm, Ekoturist, Ekoturizm Talebi.

Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü.

**A DEMAND RESEARCH ON THE ECOTOURİSM İN THE
ENVIRONMENT OF EDREMİT**

ABSTRACT

Ecotourism, in general involves small-scale tourism activities to natural areas, wildlife and traditional cultures. There are no standart definitions of ecotourism and the ecotourist. These concepts are an issue of much debate. Hovvever, the definitions used are less important than the application of the principles supporting ecotourism.

Every effort is being made to reach a worldwide agreement on the principles and standarts of ecotourism and to diffuse them. Recognising its global importance, the United Nations declared the year 2002 as " The International Year of Ecotourism ".

There have been a few market surveys on ecotourist' characteristics, preferences and motivations. While the majority of studies have focused on general tourist characteristics, few have tried to identify the characteristics of ecotourists. The aim of this study is to identify the preferences, motivations and demographic characteristics of the tourists engaged in ecotourism activities and to contribute how to develop ecotourism in the Environment of Edremit.

Key Words : Ecotourism, Ecotourist, Ecotourism Demand.

GİRİŞ

İnsanların eğitim seviyelerinin ve çevre bilincinin artmasıyla birlikte, son yıllarda özellikle doğal ve kültürel açıdan hassas alanlara yönelik seyahatler hızla gelişme göstermektedir. Uluslararası turizm

talebinin yapısındaki bu değişiklikler ekoturizm seyahatlerine olan talebi de arttırmaktadır. Ekoturizm, getirdiği ilkelerle ekolojik açıdan hassas alanlara yönelik olarak gerçekleştirilen bu faaliyetleri bir disiplin altına alması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Ekoturistlerin demografik özellikleri ve seyahat motivasyonlarının belirlenmesine yönelik yapılan araştırmalarla, onların özellikleri konusunda kesin olarak bir fikir birliğine varılması güçtür. Bununla birlikte elde edilen bu sonuçlar ekoturizm pazarında bir ekoturist profilinin ve gelecekte oluşturulacak ürünler için stratejilerin belirlenmesinde önemli bir kaynak oluşturacaktır.

Kuzey Ege' de yer alan Balıkesir iline bağlı Edremit ilçesi gelişmiş kıyı turizmi yanında sahip olduğu diğer doğal, kültürel ve arkeolojik kaynakları açısından önemli bir çekim gücü yaratmaktadır. Yörede bol oksijeni, temiz havası, zengin su kaynakları ve düşük nem oranı ile özellikle Kazdağı Milli Parkı ve çevresi sunduğu doğal ve kültürel değerler bakımından zengin bir ekoturizm potansiyeline sahiptir.

Bu araştırmada Kazdağı Milli Parkı ve yakın çevresinde ekoturizm aktivitelerine katılan turistlerin özelliklerinin belirlenmesine çalışılmış ve yörede ekoturizme yönelik ürünlerin oluşturulması konusunda önerilerde bulunulmuştur.

1. EKOTURİZM VE EKOTURİST KAVRAMLARI

Ekoturizmin tanımı konusunda tam bir fikir birliği oluşmamakla birlikte günümüzde en çok bilinen ve kabul gören ilk tanımlarından birini Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (UET); "*çevrenin korunması ve yerel halkın refahını arttırmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan çevreye*

duyarlı seyahat "" şeklinde yapmıştır. Bununla birlikte doğada gerçekleştirilen her faaliyet bir ekoturizm etkinliği olmadığından, ekoturizmin tanımı konusundaki tartışmalar ekoturistler için de söz konusu olmaktadır.

Ekoturizm aktiviteleri eğitim ve kendilerini geliştirici programlarla, katılanların yaşantısını doğrudan etkileyebilirle yeteneğine sahip aktiviteler olarak tanımlanabilmektedir. Ekoturistler, deneyimleri konusunda farklı algılamalara ve inançlara sahiptirler. Onlar hafta sonları piknik yapanlar veya tesadüfen doğada yürüyüş yapanlardan farklıdır². Ekoturistlerin doğayı anlama ve ondan hoşlanmanın yanında, onu koruyacak eylemlerde de bulunması gerekmektedir.

Ekoturistlerin gerçekte kim olduklarının belirlenmesinde ekoturizmin özelliklerinden yararlanılabilir. Bu özellikler şunlardır³ :

1. Turist Tipi : Doğal alanlara ve kültürel çevrelere seyahati seven, yerel kültürleri ve bölgeleri öğrenme ve değerini anlama isteğinde olan kişilerden oluşur.
2. Yer : Genellikle doğal, bazen koruma alanları veya kültürel çekicilikleri kapsar.
3. Faaliyetler : Çevreye en düşük etki ile kaynakların kullanılması ve çevresel eğitimin desteklenmesine dayanır.

¹ David Western, (1993) ,"Defining Ecotourism", **Ecotourism: A Guide For Planners &Managers**. Cited in, Kreg Lindberg, Donald E. Hawkins, North Bennington: The Ecotourism Society, p.8.

² Fiona Burton, (1998), "Can Ecotourism Objectives Be Achieved ?", **Annals of Tourism Research**, 25(3), p.757.

³ Sudhiani Prativvi, (2000), "**Understanding local community participation in ecotourism development : A critical analysis of select published literatüre**", A Master of Science Thesis, Michigan State University, p.10.

4. Olanaklar : Çevre dostu teknolojilerin ve yerel kaynakların kullanılmasını gerektirir.
5. Gelişine Yaklaşımı : Ekonomik gelişme ile koruma amaçlarının birleştirilmesine dayanır.
6. Gelişme Süreçleri : a-) Toplum ve çevre üzerinde en az seviyede olumsuz etkiler oluşturmaları ve yerel halkı aktif olarak kapsamalıdır, b-) Yerel topluluğa ekonomik faydalar sağlamalıdır.

2. EKOTURİZM 4LEBİ

1980 'li yılların sonlarından itibaren gelişme gösteren ekoturizm talebi, sadece turizm talebi içindeki artan trendi ile değil, aynı zamanda turizm endüstrisinde en çok ilgi uyandıran alan olarak dikkat çekmektedir. Bu zaman dilimi içinde talebin yapısında kitle turizminden, deneyimlerin bireysel olarak yaşanabildiği ve geliştirilebildiği bir yöne doğru değişiklikler olmuştur. Bu trend doğal alanlara yönelik ziyaretlerin teşvik edilmesi ve çevresel konulardaki kişisel bilincin artması sonucunda ekoturizmin. turizmin merkezine oturması ile ortaya çıkmıştır .

1997 yılında uluslararası ekoturizm seyahatleri turizm pazarının % 7'sini oluşturmuş : 1998 yılında yaklaşık 45 milyon kişi bu seyahatlere katılmıştır. 2010 yılında bu sayının 70 milyona ulaşacağı beklenmektedir. Bu rakamlara doğal alanlara yönelik oldukça önemli orandaki yerli turist sayıları da eklenmelidir. Özellikle 1990' lı yılların başından itibaren milli parklara yönelik önemli bir talep dikkat çekmekte ve bu alanlar ekoturizmin önemli çekiciliklerini oluşturmaktadır.

⁴ Dimitrios Diamantis. (1998), "Consumer Behavior and Ecotourism Products". *Annals of Tourism Research*, 25(2), p.515.

³ Megan Epler Wood. (2002). *Ecotourism : Principles, Practices & Policies For Sustainability*. Paris : UNEP, United Nations Publication, p.20.

Türkiye'de ekoturizme yönelik kapsamlı bir talep araştırması olmamakla birlikte, uluslararası alanda yapılan araştırmalar genel olarak ekoturistlerin orta yaş grubunda bulduklarını, yüksek eğitilmiş ve ortalama gelirlerin üzerinde bir gelire sahip olduklarını⁶ ve bayanların oranının erkeklere eşit hatta bazı durumlarda fazla olduğunu göstermektedir. Ekoturistlerin motivasyonları ve beklentileri ise, geleneksel turist tipindeki dinlenme, eğlenme ve aile gibi temel motivasyonlardan farklı olarak doğal çevre ile ilgilidir⁷.

3. EDREMIT YÖRESİNDE EKOTURİZME YÖNELİK TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

3.1. Araştırmanın Amacı

Doğal ve kültürel açıdan hassas alanlarda gelişine gösteren ekoturizm faaliyetlerine katılan turistlerin, bu özel turizm ürününün başarısında önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Ekoturizmin eğitici yönü, turistlerin doğaya ve kültürel değerlere karşı duyarlı tutumları ve etik davranışları ekoturizmin gelişmesinde büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle ekoturizme yönelik seyahatlere katılan turistlerin beklentileri, motivasyonları ve demografik profi İllerin in belirlenmesi amacıyla yapılan pazar araştırmaları, ekoturizm planlaması ve yönetiminde önemli bir katkı sağlayacaktır.

⁶ Havva J. Meriç and Judith Hunt, (1998), "Ecotourists' Motivational and Demographic Characteristics : A Case of North Carolina Travelers", *Journal of Travel Research*, 36(4), p.60.

⁷ Aydın Çevirgen, (2003), "**Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ekoturizm ve Edremit Yöresi İçin Bir Model Önerisi**", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 132.

Bu araştırmada ; ekoturizm açısından 3nemli bir arz potansiyeline sahip olan Edremit y3resinde ekoturizm aktivitelerine katılan turistlerin demografik 3zellikleri, seyahat motivasyonları, memnuniyetleri ve beklentilerinin belirlenerek, y3rede ekoturizm 3r3n3n3n geliştirilmesi ve pazarlamasında izlenecek stratejilere ışık tutması amaçlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı ve Y3ntemi

Araştırma 2002 yılı Haziran - Ağustos aylarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ana kitesini y3rede m3mk3n olduğunca kitle turizmine hitap etmeyen çevreye duyarlı ve ekoturizmin 3zelliklerine uygun olarak faaliyet g3steren 5 adet konaklama tesisinde konaklayan turistler oluşturmaktadır. Bu tesisler y3rede ekoturizm açısından en uygun tesisler olaması ve dolayısı ile deniz, kum, g3neşten farklı olarak temel seyahat motivasyonu doğal ve k3lt3rel ekicilikler olan, doğaya ve k3lt3rel değerlere karşı daha ilgili ve duyarlı turistlere ulaşılabilmesi bakımından araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın 3rneklemini ise, bu tesislerde konaklayan turistler arasından basit tesad3fi 3rnekleme y3ntemiyle seçilen turistlerden oluşmaktadır.

Yapılan hesaplamalarda bu tesislerde 1 yılda konaklayan ortalama turist sayısı 1475 ' i yerli ve 441 ' i yabancı olmak 3zere toplam 1916 olarak belirlenmiştir. 3rnekleme ise 200 3 yerli turist ve 100' 3 yabancı turist olmak 3zere toplam 300 turist olarak hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında 100' 3 yerli ve 22' si yabancı olmak 3zere toplam 122 adet turistten elde edilen veriler değerlendirmeye alınabilmiştir. Bu durumda araştırmaya dahil edilen 100 adet yerli turist ana kitleyi oluşturan 1475 adet yerli turistin % 6.7 ' sine ve 22 adet yabancı turist ise 441 adet yabancı turistin % 4.9 'una tekab3l etmektedir. 3rneklemini oluşturan ve değerlendirmeye alınan toplam 122 denek ise ana kitlenin % 6.3 '3n3 oluşturmaktadır.

Çalışmada yöreye gelen turistlerin kendi kültürlerinin yöre kültürü ile etkileşiminden ve algılama farklılıklarından kaynaklanabilecek olumlu ya da olumsuz etkiler araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu ; ekoturizme yönelik seyahatlere katılan turistlerin motivasyonları, ekoturizm teriminden ne anladıkları, tercihleri ve beklentileri hakkındaki görüşlerini incelemek amacıyla daha önce bu konularda yapılan benzer çalışmalardan yararlanılarak geliştirilmiştir. Anket sorularında yer alan değişkenler özellikle ekoturizm alanında en gelişmiş destinasyonlardan biri olan Avustralya' da Queensland Turizm Komitesi tarafından 1999 yılında gerçekleştirilen "Ekoturizm Tüketici Araştırması"⁸ ve belirtilen konularda kabul gören çalışmaları ile tanınan Pamela A. Wight⁹ ve Paul F. J. Eagles¹⁰ in araştırmaları baz alınarak belirlenmiştir.

Uygulama aşamasında Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanan toplam 300 adet anket formu 5 tesise yatak kapasiteleri ile orantılı olacak şekilde dağıtılmıştır. Araştırmacı tarafından anket formlarının turistlerle mümkün olduğunca yüzyüze görüşülerek doldurulması sağlanmıştır. Anket formunu oluşturan 18 sorudan bir kısmı turistlerin kişisel bilgilerini tespit etmek için tek cevaplı, diğerleri ise çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Bazı sorularda diğer seçeneği de verilerek deneklerin görüşlerine yer verecek bir esneklik sağlanmıştır. Bu soruların değerlendirilmesinde verilen cevapların yoğunluklarının toplamı üzerinden yüzde dağılımı yapılmıştır.

⁸ Tourism Queensland, (1999), " Ecotourism Consumer Research International Leisure Market Survey ", <http://www.qttc.com.au/ecotourism/research/index.asp>, 16.04.2002.

⁹ Pamela A. Wight, (1996, Spring), "North American Ecotourists: Market Profile and Trip Characteristics", **Journal of Travel Research**, 34(4), pp.2-10.

¹⁰ Paul F. J. Eagles, (1992, Fall), " The Travel Motivations of Canadian Ecotourists", **Journal of Travel Research**. 31(2), pp. 3-7.

3.3.1. Deneklerin Demografik Özellikleri

Deneklerin demografik durumlarının belirlenmesine yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 1' de görülmektedir. Araştırma kapsamındaki deneklerin % 50.8' ini bayanlar ve % 49.2 'sini ise erkekler oluşturmaktadır. Büyük bölümü 25-54 arasındaki orta yaş grubundan oluşan deneklerin sadece % 1.6 'sı 65 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 1 'de eğitim durumları incelendiğinde deneklerin % 60.7' si üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Lisans üstü eğitim alanlarla birlikte bu oran % 82.9' a ulaşmaktadır. Deneklerin eğitim seviyeleri yüksek olmakla birlikte daha az eğitilmişlerde de ekoturizme katılma eğilimi vardır. Meslek durumları açısından deneklerin en çok kendi işini kuran kişilerden ve yöneticilerden oluştuğu görülmektedir. % 23.8' lik oranla diğer seçeneğini işaretleyen toplam 29 denekten 9'u mesleklerini belirtmemiş, 8' i öğrenci, 4 'ü ev hanımı, 3' ü öğretim üyesi, 2' si tıp doktoru, 1' er denek asker ve öğretmen, 1' i ise işsiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 1. Deneklerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Frekans(n)	(%)
Cinsiyet		
Erkek	60	49.2
Bayan	62	50.8
Yaş Grupları		
25' in altı	9	7.4
25-34	25	20.5
35-44	59	48.4
45-54	17	13.9
55-64	10	8.2
65 ve üstü	2	1.6
Eğitim Durumları		
İlköğretim	2	1.6
Lise	19	15.6
Üniversite	74	60.7
Yüksek Lisans	18	14.8

Tablo 1'in Devamı

Doktora	9	7.4
Meslek Durumları		
işçi	8	6.6
Memur	12	9.8
Yönetici	23	18.9
Kendi işi	29	23.8
işveren	12	9.8
Emekli	9	7.4
Diğer	29	23.8
Yıllık Gelir Düzeyleri (TL)		
Gelirim yok	4	3.3
7.5 Milyardan az	17	13.9
7.5- 15 Milyar	18	14.8
15-22.5 Milyar	24	19.7
22.5- 30 Milyar	11	9.0
30-37.5 Milyar	16	13.1
37.5 Milyarın üstü	32	26.2

Deneklerin yıllık ortalama gelirlerinin ve tatildeki harcama miktarlarının belirlenmesine yönelik olarak hazırlanan sorularda gelir grupları seçenekleri yabancı turistlere ABD doları, yerli turistlere ise Türk lirası olarak verilmiştir. Uygulama döneminde döviz kuru 1 \$ = 1500 000 TL olarak belirlenmiştir. Deneklerin büyük bölümü yüksek gelir gruplarından oluşmakta ve % 26.2 'si 37.5 milyar TL ve üstündeki üst gelir grubunda yer almaktadır. Bununla birlikte % 3.3 gibi düşük bir oranda hiç geliri olmayan kişilerin de böyle bir seyahate katıldıkları tespit edilmiştir. Bunlardan 3' ü öğrenci ve 1' i ise ev hanımı olduklarını ifade etmişlerdir.

3.3.2. Deneklerin Harcama Durumları

Ankete katılan deneklerin tatilleri süresince yaptıkları ortalama harcama miktarları Tablo 2' de görülmektedir. Buna göre en yüksek harcama

düzeyinin % 30.3 ile 1.5 milyar TL'nin üstünde olduğu görülmektedir. Harcamalar en çok 300- 1.2 milyar TL arasında yoğunlaşmıştır.

Tablo 2. Deneklerin Harcama Durumları

Harcama (TL)	Frekans(n)	(%)
300 Milyondan az	9	7.4
300- 600 Milyon	29	23.8
600-900 Milyon	26	21.3
900 Milyon- 1.2 Milyar	19	15.6
1.2- 1.5 Milyar	2	1.6
1.5 Milyarın üstü	37	30.3
Toplam	122	100

3.3.3. Yörenin Seçiminde Bilgi Kaynaklarının Rolü

Deneklerin yöreyi seçmelerinde etkili olan bilgi kaynakları % 24.6 ile eş- dost tavsiyeleri, % 24.1 ile internet, % 21.6 ile dergiler, gazeteler, % 10.6 ile broşür, rehber, kitap ve benzeri materyaller, % 5 ile TV ve radyo programları, % 4 ile de seyahat acentaları şeklinde sıralanmaktadır. Bununla birlikte bilgi kaynakları konusunda % 10.1' lik oranla diğer seçeneğini işaretleyen 20 deneğin 1' i fuarlar ve konferanslar, 3' ü kendi bilgilerim cevaplarını vermişler, geriye kalan 16 denek ise bir açıklama yapmamıştır. Yörenin seçiminde eş- dost tavsiyeleri ile birlikte internetin önemli bir yere sahip olduğu ve seyahat acentalarının ise bu konuda fazla bir etkilerinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 3. Yörenin Seçiminde Bilgi Kaynaklarının Rolü

Bilgi Kaynakları	Frekans(n)	(%)
Eş -dost tavsiyeleri	49	24.6
Internet	48	24.1
Dergiler, gazeteler	43	21.6
Rehber, broşür,kitap v.b. materyaller	21	10.6
T V ve radyo programları	10	5.0
Seyahat acentası	8	4.0
Diğer	20	10.1
Toplam	199	100

* Denekler ilgili soruyu cevaplarırken birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

3.3.4. Deneklere Ait Diğer Bulgular

Deneklerle ilgili olarak elde edilen diğer bulgular bir bütün olarak Tablo 4 'de verilmiştir. Buna göre ; deneklerin % 43.4' ü eşi ve çocuklarıyla, % 21.3' ü eşiyle, % 18.9' u arkadaşıyla , % 5.7 ' si yalnız başına ve % 3.3' ü ise çocuklarıyla birlikte seyahati tercih etmişlerdir. Bununla birlikte % 7.4 ile diğer seçeneğini işaretleyen denekler akrabaları ve arkadaşlarıyla seyahate çıktıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin büyük çoğunluğunun ekoturizme yönelik bir seyahate aileleri ile birlikte çıkma eğiliminde olduğu söylenebilir.

Tablo 4' de deneklerin % 26.2 ile 1-3 gün, %37.7 ile 4-7 gün, % 16.4 ile 8-10 gün, % 9.8 ile 11-14 gün ve yine % 9.8 ile 15 gün ve üzeri sayıda yörede konaklama yaptıkları görülmektedir. Bu duruma göre deneklerin % 63.9 ' luk oranla büyük çoğunluğu yörede 1 hafta süreyle kalmaktadırlar.

Tablo 4. Deneklere Ait Diğer Bulgular

Diğer Bulgular	Frekans(n)	(%)
Grup Kompozisyonu		
Eşi ve çocuklarıyla	53	43.4
Eşiyle	26	21.3
Arkadaşıyla	23	18.9
Yalnız başına	7	5.7
Çocuklarıyla	4	3.3
Diğer	9	7.4
Kalış süresi		
1 - 3 gün	32	26.2
4 - 7 gün	46	37.8
8 - 10 gün	20	16.4
11 - 14 gün	12	9.8
15 - ve üzeri	12	9.8
Seyahat Amaçları		
Sağlık	6	3.7
Tatil (deniz, kum, güneş)	60	36.8
Doğal ve kültürel çekicilikler	78	47.9
Macera	3	1.8
iş	3	1.8
Diğer	13	8.0
Seyahat Şekli		
Bağımsız	109	89.3
Seyahat acentası	13	10.7
Yöreye Geliş Sayıları		
ilk defa	46	37.7
2. defa	26	21.3
3 ve üzeri	50	41.0
Doğa / Kültürel Amaçlı Seyahate Katılım *		
1 defa	12	15.2
2 defa	18	22.8
3 ve üzeri	49	62.0

* Deneklerin % 64.8' i (79 denek) daha önce böyle bir seyahate katılmışlardır. Tablo 4 'de 79 deneğin bu tür seyahatlere katılım sayısı ifade edilmektedir.

1-3 gün arasındaki kısa süreli konaklamaların % 75 'inin İstanbul, İzmir ve Bursa illerinden gelen turistler tarafından gerçekleştirildiği, bununla birlikte yabancı turistlerin % 86.4 ' ünün iki hafta ve üzerinde konaklama yaptıkları belirlenmiştir.

Deneklerin yöreyi seçmelerindeki en önemli etkenlerin % 47.9 ile doğal ve kültürel çekicilikler, % 36.8 ile tatil (deniz, kum, güneş), % 3.7 ile sağlık, % 1.8 ile macera ve yine %1.8 ile iş olduğu belirlenmiştir. % 8 ile diğer seçeneğini işaretleyen denekler ise yöreye spor, temiz dağ havası, aile ziyareti, eğlence, dinlenme gibi nedenlerle geldiklerini belirtmişlerdir. Yörenin tercih nedeni olarak doğal ve kültürel çekicilikler ilk sırada yer almakla birlikte, deneklerin % 36.8 ' lik oranla önemli bir kısmı yörenin kıyı turizmine yönelik olanaklarından da yararlanmak istemektedirler.

Deneklerin seyahat şekline bakıldığında % 89.3' ünün seyahatlerine bağımlı ve % 10.7' sinin de seyahat acentaları vasıtasıyla katıldıkları görülmektedir. Deneklerin %37.7' si yöreye ilk defa, % 21.3 'ü 2. defa ve % 41' i ise 3 ve üzeri sayıda gelmişlerdir. Buna göre deneklerin % 62.3' ü yöreyi daha önce ziyaret etmişlerdir. Bu durum deneklerin önceki ziyaretlerinden yöreden memnun ayrıldıklarını göstermektedir.

Deneklerin % 64.8' i daha önce doğa ile ilgili veya kültürel amaçlı bir seyahat deneyimi yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin olarak hazırlanan soruya evet, % 35.2' si hayır cevabını vermişlerdir. Soruya " evet " cevabı veren 79 denegin % 15.2' si böyle bir seyahate 1 defa, % 22.8 ' si 2 defa ve % 62 ' si ise 3 ve üstü sayıda katıldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre daha önce doğa ile ilgili veya kültürel amaçlı bir seyahate katılan 79 denegin % 84.8 'i 2 ve üzerinde sayıda böyle bir seyahati gerçekleştirmişlerdir. Bu durum deneklerin büyük çoğunluğunun doğa veya kültürel amaçlı seyahat deneyimlerinin olduğunu göstermektedir.

3.3.5. Deneklerin Seyahat Motivasyonları

Deneklerin yöreyi tercih etmelerinde etkili olan motivasyonların önem sırasına göre belirlenebilmesi için çoktan seçmeli ve 8 değişkenli bir soru hazırlanmıştır. Sorunun şıklarına 1 'en önemli' 8 en az önemli olacak şekilde puanlar verilmesi istenmiştir. Verilen cevaplar tartılı ortalama istatistik yöntemine göre değerlendirilmiş ve tartılı ortalaması en düşük olan ' en önemli ' ; en yüksek olan ise ' en az önemli ' olarak sıralanmıştır. Bu amaçla hazırlanan soruya verilen cevaplar Tablo 5 ' de gösterilmiştir.

Buna göre deneklerin yöreyi tercih etmelerinde etkili olan motivasyonlar önem derecelerine göre ; 2.14 tartılı ortalaması ile " doğa ile baş başa olmak" ,3.19 tartılı ortalaması ile " yörenin doğal özellikleri ve kültürünü öğrenmek " şeklinde sıralanmaktadır. En az önemli olan " diğer " değişkeninde açıklama yapan denekler yörenin geldikleri yere yakın olması, spor, temiz dağ havası, sağlık ve dinlenme şeklindeki motivasyonlarla yöreyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Deneklerin Seyahat Motivasyonları

Değişken	Önem Derecesi ve Yoğunluk Dağılımları								Ortalama	Önem Sırası
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Motivasyonlar										
Doğa ile baş başa olmak	54	29	4	13	2	6	1	5	2.14	1
Yörenin doğal özellikleri ve kültürünü öğrenmek	17	19	26	20	11	9	1	—	3.19	2
Farklı bir tatil yaşamak	18	22	24	8	16	11	6	—	3.37	3
Doğa ile ilgili aktivitelere katılmak	9	20	17	20	12	9	5	4	3.76	4
Yaşantı zenginliği için doğayı anlamak	5	8	21	29	19	6	6	2	4.05	5
Çok bahsedilen bir yeri tanımak	9	5	6	7	20	23	16	1	4.86	6
Benzer ilgi alanlarına sahip yeni arkadaşlar edinmek	—	8	5	6	9	15	29	7	5.68	7
Diğer	6	2	1	1	2	4	9	42	6.80	8

3.3.6. Ekoturizm Teriminin Anlamı

Tablo 6' da ekoturizm teriminin turistler tarafından ne anlam ifade ettiğinin belirlenmesine yönelik olarak hazırlanan 8 değişkenli sorunun tartılı aritmetik ortalama yöntemine göre değerlendirilmesi ile elde edilen bulgular önem derecelerine göre ; ilk sırada 2.99 tartılı ortalaması ile " doğayı anlatan ve öğreten turizm ", ikinci sırada 3.31 tartılı ortalaması ile " çevre dostu turizm " şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 6. Ekoturizm Teriminin Anlamı

Değişken	Önem Derecesi ve Yoğunluk Dağılımları								Ortalama	Önem Sırası
	1	2	3	4	5	6	7	8		
Ekoturizm terimi										
Doğayı anlatan ve öğreten turizm	24	28	17	19	12	5	3	1	2.99	1
Çevre dostu turizm	28	22	20	12	9	13	5	5	3.31	2
Doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizm	21	25	23	13	12	10	6	4	3.38	3
Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan turizm	22	9	13	20	22	11	7	4	3.85	4
Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizm	7	8	15	25	17	14	11	3	4.38	5
Farklı kültürleri ve gelenekleri tanımaya olanak veren turizm	8	11	12	11	23	29	9	2	4.55	6
Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan turizm	5	9	9	4	6	12	39	8	5.48	7
Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizm	4	1	3	2	2	2	9	56	7.03	8

Deneklerin ekoturizm açısından önem taşıyan bu ilk iki tanımlamayı öncelikle belirtmeleri, onların çevre bilincinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca deneklerin " pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizm " ifadesine en son sırada yer vermeleri, ekoturizmin yapısına uygun olmayan bu tanımlamanın doğru algılandığını göstermektedir. Fakat

ekoturizmin temel ilkesini vurgulayan " çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan turizm " ifadesinden önce " doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizm " tanımlamasına önem sırasına göre 3. sırada yer vermeleri, deneklerin ekoturizm teriminin anlamını tam bilmediklerini ve bu konuda bilgi eksiklikleri olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü doğa ile ilgili her aktivite bir ekoturizm faaliyeti olmadığından, ekoturizmin belirtilen ilkesinin sorgulanması gerekmektedir.

3.3.7. Doğa / Kültürel Amaçlı Aktiviteler

Deneklerin yörede doğaya veya kültüre dayalı hangi aktivitelere katıldıklarını veya katılmak istediklerini belirlemek için çoktan seçmeli olarak hazırlanan sorudan elde edilen bulgular Tablo 7 ' de görülmektedir.

Tablo 7. Deneklerin Doğa / Kültürel Amaçlı Katıldıkları Aktiviteler

Doğaya / kültüre dayalı aktiviteler	Frekans (n)	(%)
Rehberli doğa yürüyüşleri yapmak	70	14.8
Doğadaki hayvan ve bitkileri gözlemlemek	49	10.4
Kamp kurmak	18	3.8
Köy ve çiftlikleri ziyaret etmek	58	12.3
Yerel yemekleri tatmak	58	12.3
Kazdağı Milli Parkını ziyaret etmek	62	13.1
Yöredeki el sanatlarını görmek	48	10.2
Kültürel ve tarihi açıdan önemli yerleri gezmek	70	14.8
Doğada sportif aktiviteler yapmak	39	8.3
Toplam	472	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi denekler aktivite tercihleri konusunda çoktan seçmeli olarak hazırlanan bu soru da birden fazla seçenek işaretlemişlerdir. Deneklerin aktivite tercihleri ; % 14.8 ile " rehberli doğa yürüyüşleri yapmak " ve "kültürel ve tarihi açıdan önemli yerleri gezmek ", % 13.1 ile " Kazdağı Milli Parkı'nı ziyaret etmek ", % 12.3 ile " köy ve

çiftlikleri ziyaret etmek ve " yerel yemekleri tatmak ", şeklinde sıralanmaktadır. Denekler başta Kazdağı Milli Parkı olmak üzere yörenin doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerini rehberler eşliğinde tanımak ve yerel halkla etkileşim kurmak istemektedirler. En az ilgi gösterdikleri aktivitelerin ise ; doğada spor yapmak ve kamp kurmak oldukları belirlenmiştir.

3.3.8. Denekleri Memnun Eden Hususlar

Tablo 8' de denekleri tatilleri süresince memnun eden hususların belirlenmesine yönelik olarak hazırlanan 9 değişkenli sorunun tartılı aritmetik ortalama yöntemine göre değerlendirilmesi ile elde edilen bulgular önem derecelerine göre sıralanmıştır. Buna göre deneklerin tatillerinde 2.57 tartılı ortalaması ile ilk sırada en çok konakladıkları tesislerden memnun kaldıkları görülmektedir.. Bunu sırası ile çevre ve doğa ile ilgili daha geniş bilgi edinme olanakları ve yöre hakkında tanıtıcı ve eğitici basılı materyallerin bulunması seçenekleri takip etmektedir.

Tablo 8. Denekleri Tatilleri Süresince Memnun Eden Hususlar

Değişken	Önem Derecesi ve Yoğunluk Dağılımları									Ortalama	Önem Sırası
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Memnuniyet duyulan hususlar											
Kalınan leşisin iyi olması	56	20	10	6	1	6	1	3	6	2.57	1
Çevre ve doğa ile ilgili daha geniş bilgi edinme	20	24	19	13	12	8	3	1	2	3.25	2
Yöreyle ilgili broşür, rehber vb. tanıtıcı ve eğitici olanaklar	9	13	11	6	8	15	11	4	2	4.41	i
Yerel yemekleri ve el sanatlarını tanıma ve alışveriş olanağı	7	6	19	15	19	6	4	8	7	4.63	4
Yerel halkın tanınması	6	10	12	14	6	10	13	14	4	5.02	5
Yerel halkın konukseverliği	8	11	18	7	13	5	13	18	7	5.05	6
Tatilin maliveti	4	13	11	13	8	9	9	11	10	5.11	7
Sportif ve boş zaman faaliyetlerine kolay ulaşma (özellikle Kazdağı Milli Parkı 'nda)	1	14	7	12	11	13	8	7	12	5.30	8
Eğitilmiş ve deneyimli rehberler	6	4	7	13	12	11	9	12	7	5.37	9

Denekler yerel yemekler ve el sanatlarını tanıma ve alışveriş olanaklarından memnun olduklarını belirtirlerken, yerel halkı tanıma olanakları, yerel halkın konukseverliği ve tatilin maliyeti açısından ise yeterince memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. En az memnun kaldıkları hususları ise ; özellikle Kazdağı Milli Parkı'nda sportif ve boş zaman faaliyetlerine kolay ulaşma ve kendilerine rehberlik edecek iyi eğitilmiş ve deneyimli rehberlerin bulunması seçenekleri oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kıyı turizmine yönelik iç turizm hareketlerinin yoğun olduğu Edremit yöresi, özellikle Kazdağı Milli Parkı ve çevresi olmak üzere sahip olduğu doğal, kültürel ve arkeolojik çekicilikleriyle ekoturizm açısından önemli bir bölgemizdir. Ekoturizmin sürdürülebilir bir yapıda gelişmesi açısından, yörenin bu çekiciliklerine yönelik giderek artan turistik talebin özelliklerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde ; erkekler kadar bayanların da böyle bir seyahate katıldıkları, turistlerin çoğunun eşi ve çocukları ile tatile çıktıkları, orta yaş grubundaki kişilerin ağırlıklı olduğu, iyi eğitilmiş, gelir ve harcama seviyeleri yüksek, çoğunlukla kendi işini kuran kişiler ve yöneticilerden oluştuğu görülmektedir. Araştırma sonucunda Edremit yöresinde ekoturizme yönelik geliştirilebilecek ürünler konusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Ziyaretçiler yörede % 26.2 ile 1-3 gün ve % 37.7 ile de 4-7 gün olmak üzere çoğunlukla 1 hafta süreyle kalmaktadırlar. İki hafta ve üzerinde konaklama yapanları daha çok yabancı turistler oluşturmaktadır. Bu durumda ziyaretçilerin daha uzun süreli konaklamalarını sağlayacak yeni ekoturizm ürünleri oluşturulmalı, özellikle Kazdağı Milli Parkı ve

çevresindeki otantik köyler ve arkeolojik çekicilikler bu ürünün içine dahil edilmelidir.

- Ziyaretçilerin yöreyi seçmelerinde etkili olan bilgi kaynakları % 24.6 ile eş-dost tavsiyeleri, % 24.1 ile internet ve % 21.6 ile dergiler, gazeteler şeklindeki basılı materyaller olarak sıralanmaktadır. Bu durum ziyaretçilerin gidecekleri yeri tercih etmelerinde ağızdan ağıza reklamın ve önceki seyahat deneyimlerinin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Onların kişisel seyahat deneyimlerinin gelecekteki seyahat amaçlarını ve davranışlarını belirleyecek olması, yörede turlar, konaklamalar ve diğer olanakları ile arzu edilen bir ekoturizm ürününün oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca yörenin tanıtılması için doğal ve kültürel değerlerini içeren harita, broşür, kitapçık ve benzeri materyaller hazırlanmalı ve doğrudan geniş kitlelere ulaşması bakımından etkili bir pazarlama aracı olan internetten ve medya araçlarından yararlanılmalıdır.
- Ziyaretçiler seyahatlerine % 89.3 gibi büyük oranda bağımsız olarak katılmakta ve seyahat acentalarına fazla ilgi göstermemektedirler. Bunun nedenleri arasında ekoturizm alanında uzmanlaşmış seyahat acentalarının olmaması ve buna bağlı olarak özellikle uygulama yapılan bazı tesislerin kitle turizmine hitap eden acentalarla çalışmayı tercih etmemeleri gösterilebilir. Yörede ekoturizm bilincinin artması ve bu alanda ürünler sunan uzmanlaşmış işletmeler oluşuncaya kadar, doğrudan tüketiciye ulaşmayı hedefleyen bu tür bir pazarlama stratejisinin izlenmesi faydalı olacaktır.
- Ziyaretçilerin % 64.8' i daha önce doğa ile ilgili veya kültürel amaçlı bir seyahate katılmışlar ve bunların % 84.8' i 2 ve üstünde sayıda böyle bir seyahat deneyimini yaşamışlardır. Ayrıca % 82.9 ' luk oranla çoğunluğu üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Bununla birlikte, ziyaretçilerin çevre bilincinin yüksek olmasına rağmen , ekoturizm teriminin ne

anlama geldiğini tam olarak bilmedikleri belirlenmiştir. Bu nedenle turistlere yönelik eğitici ve bilgilendirici olanakların ürünün pazarlamasından başlayarak, yörede ulaşım, konaklama ve düzenlenen aktivitelere kadar her aşamada sunulması gerekmektedir. Bunun için öncelikle Kazdağı Milli Parkı'nda bir ziyaretçi merkezi kurulmalıdır. Ayrıca milli parkta düzenlenen turlar deneyimli ekoturizm rehberleri eşliğinde yapılmalı, aktivitelerle ilgili kurallar ve ziyaretçiler için davranış ilkeleri (etik ilkeler) belirlenmelidir.

- Ziyaretçilerin % 62.3' ü yöreye daha önce gelmişlerdir. Bu durum onların çoğunun önceki ziyaretlerinde yöreden memnun ayrıldıklarını göstermektedir. Bununla birlikte yörede en az memnun kaldıkları hususun kendilerine eşlik edecek deneyimli rehberlerin bulunmayışı olduğu belirlenmiştir. Bu amaçla yörede başlatılmış olan Kazdağı Milli Parkı ekoturizm rehberi eğitim programlarının sürekliliği sağlanmalı ve kalıcı bir sertifikasyon sistemi oluşturulmalıdır.
- Ziyaretçilerin en önemli seyahat motivasyonlarını doğa ile baş başa olmak, yörenin kültürü ve yerel halkın yaşantısını yakından tanımak ve en çok tercih ettikleri aktivitelerin ise ; rehberli doğa yürüyüşleri yapmak, kültürel / tarihi açıdan önemli yerleri ve Kazdağı Milli Parkı' nı gezmek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ziyaretçilerin çoğu tatillerine % 68' lik oranla aileleri ile (eşleri ve çocuklarıyla) birlikte çıkmışlardır. Bu sonuçlar yörede düzenlenecek aktiviteler ve sunulabilecek hizmetler açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Burton, Fiona. (1998), " Can Ecotourism Objectives Be Achieved ? ", **Annals of Tourism Research**. 25(3), 755-757.
- Çevirgen, Aydın. (2003), " **Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Ekoturizm Ve Edremit Yöresi İçin Bir Model Önerisi** ", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Diamantis, Dimitrios. (1998), " Consumer Behavior and Ecotourism Products ", **Annals of Tourism Research**. 25(2), 515-518.
- Eagles, Paul F. J. (1992, Fall), " The Travel Motivations of Canadian Ecotourists", **Journal of Travel Research**. 31(2), 3-7.
- Meriç, Havva J. and Hunt, Judith. (1998), " Ecotourists' Motivational and Demographic Characteristics : A Case of North Carolina Travelers ", **Journal of Travel Research**. 36(4), 57-61.
- Prativvi, Sudhiani. (2000), "**Understanding local community participation in ecotourism development: A critical analysis of select published literature**", A Master of Science Thesis, Michigan State University.
- Tourism Queensland. (1999), "Ecotourism Consumer Research International Leisure Market Survey", <http://www.qttc.com.au/ecotourism/research/index.asp>, 16.04.2002.
- Western, David. (1993), "Defining Ecotourism", **Ecotourism : A Guide For Planners &Managers**. Cited in, Lindberg, Kreg and Hawkins, Donald E. North Bennington : The Ecotourism Society.
- Wight, Pamela A. (1996, Spring), "North American Ecotourists: Market Profile and Trip Characteristics", **Journal of Travel Research**. 34(4), 2-10.
- Wood, Megan Epler. (2002), **Ecotourism : Principles, Practices & Policies For Sustainability**. Paris: LTNEP, United Nations Publication.